

VISPĀRĒJIE KONSERVĀCIJAS – RESTAURĀCIJAS NORĀDĪJUMI

1. FASĀŽU AUTENTISKUMA APRAKSTS.

- a. **Z torņa ārējo fasāžu** (pret apkārtējo vidi) būtiskākā autentiskuma pazīme – gleznieciska substances destruktijas aina, kurā vēl sagabājušās oriģinālā apmetuma zonas nomaina atsegts mūris bez apmetuma, bet ar raksturīgo ķīlējumu, pēc tam seko labi saglabājušās laukakmeņu mūra daļas ar dziļi erodējušās šuvēm, bez ķīlakmeņiem un pašā augšdaļā vērojama pēdējā destruktijas stadija – torņa augšdaļas arhitektūras torsālās atliekas. Kopumā tas veido kultūrvēsturiski, estētiski un filozofiski pilnvērtīgu tēlu, kur būvību iespējams un vēlams saglabāt kā patstāvīgu vērtību, kas ir torņa vēsturiskā un arhitektoniskā nozīmīguma, oriģinalitātes neapstrīdams apliecinājums. Tātad, torņa fasāžu saglabāšanas uzdevums – veicot visas nepieciešamās mūru substances saglabāšanas darbības, mērķtiecīgi saglabāt augstāk aprakstīto koptēlu.
- b. **Z torņa pagalma fasādes** destruktijas pakāpe ir daudz lielāka, domājams, tas saistīts ar orientāciju pret sauli un tās agresīvo iedarbību. Šajā fasādes posmā ir tikai viena aile 2. stāva līmenī un sekundāru paplašinājumu līdz 1. stāvam, kā arī torsāli erodējušiem mūru elementiem augšdaļā. Lielākā daļa mūra ir ar zudušiem mūrķīļiem, 3. un 4. st. līmeņos – ar zudušu čaulas mūri un atsegtu serdes mūri. Ļoti būtiska informācija ietverta tajos fragmentos, kur saglabājusies informācija par pils apbūves korpusu stāvu līmeņiem (siju ligzdas) un aizsargmūra ieroču ejas pieslēgumu tornim. Austrumu aizsargmūris saglabājis raksturīgo mūrējumu rindās, kas nav raksturīgs ZA tornim, raksturojot akmeņu mūrēšanas tehniku maiņu 15. gs. Z aizsargmūrim šīs liecības zaudētas 1990. gadu konservācijas darbu laikā.

2. DARBU VEIKŠANA:

a. cokola daļa:

- i. **pieņemoties arheoloģiskai uzraudzībai**, veikt fasādes cokola atsegšanu, lēzeni un pakāpeniski pazeminot erozijas būvgružu slāņa biezumu. Pie esošā piebraucamā ceļa cokola augstums ir apm. 60 – 70. cm, bet tuvāk aizsargmūrim būvgružu slāņa biezums to pilnībā nosedz un vēl turpina pieaugt. Vēlams veikt būvgružu slāņa manuālu noņemšanu obligātā arheoloģiskā uzraudzībā. Veidot nelielu kritumu nokrišņu novadīšanai „prom” no torņa un aizsargmūra;
- ii. cokola mūrim nepieciešams veikt:
 1. esošo apmetuma daļu konservāciju, nostiprināšanu;;
 2. padziļinātu šuvju zudumu daļēju aizpildīšanu;
 3. dolomīta akmens cokola sabiezējuma slīpās augšdaļas oriģinālo fragmentu konservāciju;

4. daļēju zudušā noslīpinājuma atjaunošanu javā tajās vietās, kur šīs detaļas zudums rada pastiprinātu cokola eroziju;
5. atjaunoto cokola mūra apmetuma daļu patinēšana, tonēšana.
6. cokola virsmas hidrofobizācija.

b. mūris ar apmetumu:

- i. šo darbu daļu veic speciālisti ar apmetuma un mūru polihromijas (krāsojumu) restaurācijas kvalifikāciju vai mācekļi viņu vadībā un atbildībā;
 1. visu oriģinālā apmetuma daļu (laukumu) saglabāšana, perimetra nostiprināšana;
 2. atsevišķu, vairāk apdraudētu, tuvu esošu apmetuma fragmentu sapludināšana (konsolidācija), veidojot labākus to saglabāšanas apstākļus;
- c. mūris ap ailēm 1. un 2. stāva līmenī:

- i. vietas, kur ir saglabājies apmetums un jebkāda apjoma vai saglabātības pakāpes polihromijas pazīmes ap ailēm un uz aīļu sienām, tās konservē un restaurē atbilstoši polihromijas konservācijas metodikai. Darba izpilde precizējama autoruzraudzības gaitā;

ii.

d. laukakmeņu mūris ar defektiem (veicot šo defektu novēršanu, obligāti jāņem vērā autentiskuma saglabāšanas mērķu sasniegšanas nepieciešamība);

- i. bez apmetuma – konservējams esošā veidā, erozijas zonās veicot virsmu konsolidāciju, bet virsmas bez erozijas pazīmēm atstājot bez apstrādes;
- ii. ar ķīlējuma zudumiem – vietās, kur ķīlējuma zudumi radījuši mūra nestabilitātes risku, jāveic labošanas darbi, lietojot ķīlēšanu un kaļķu javu. Pieļaujams lietot granīta un ķieģeļu ķīļus;
- iii. vietās ar dziļu javas eroziju, veicami šuvju un tukšumu aizmūrēšanas un aizpildīšanas (ar ķīļiem un javu) darbi. Tie veicami ar mērķi uzlabot mūrējumu stabilitāti, nevis pilnībā atjaunot zudušās daļas. Tukšumu aizpildīšana nav jāveic līdz kādreizējai sienas virsplaknei, bet jācenšas iespēju robežās saglabāt attiecīgās vietas destruktijas pakāpi fiksētā (konservētā) veidā.
- iv. zudušās mūra daļas noteikti nepieciešams atjaunot vietās, kur:
 1. pastāv konstruktīvu vājinājumu risks;
 2. nesošās daļās;
 3. vietās, kur atlieku saglabātība pēc konstrukciju pēdēm, nospiedumiem, negatīviem ļauj rekonstruēt zudušās daļas vai to fragmentus;
 4. mūrējuma atjaunošana vietās, kur apjoma rekonstrukcija ir nepieciešama un pilnībā faktoloģiski pamatota, vēlama autentiskā tehnikā, lietojot piemērota izmēra akmeņus, mūrķīļus, atbilstoša izmēra ķieģeļus „Sencis”, javu.
- v. vietās, kur zudušas substances atjaunošana nepieciešama funkcionālu, konstruktīvu iemeslu dēļ, bet formas nav pilnībā pamatojamas, lietojami

mūsdienu materiāli, kas ar apdares līdzekļiem tiek retušēti un padarīti neuzkrītoši, bet ieraugāmi un identificējami, ja to vēlas novērotājs.

e. laukakmeņu mūrējums torņa augšdaļā – paredzami ievērojama apjoma konservācijas darbi, nostiprinot mūru atlieku torsālos veidojumus to esošajā saglabātības pakāpē. Paredzams, ka būs nepieciešams pārmūrēt tās daļas, kas ilgstoši bijušas pakļautas atmosfēras ietekmei.

3. IEKŠSIENU KONSERVĀCIJA UN RESTAURĀCIJA.

a. Kāpņu telpas sienu atjaunošana:

- i. kāpņu telpas sienas atjaunojamas vietās, kur tā zudusi un nepieciešama kāpņu telpas viengabalainības nodrošināšanai. Pēc iespējas izmantot autentiskus materiālus un mūrēšanas tehniku, kur to iespējams precīzi identificēt.
- ii. sienu oriģinālās virsmas nepieciešams konservēt, aizpildot mūra izdrupumus un tukšumus aizmūrējot ar akmens un ķieģeļu materiālu, virsmas pēc nostiprināšanas nav nepieciešams apmest, bet pēc iespējas saglabāt ar pietiekami viegli „nolasāmu” izmaiņu hronoloģiju.
- iii. Virsmu apdares galīgais raksturs nosakāms darba procesā, veidot virsmu harmonizācijas iespēju analīzi.

b. Vītņu kāpņu mūrējuma atjaunošana:

- i. Vītņu kāpņu mūrētās daļas atjaunojamas autentiskā konstruktīvā veidā, paredzot to praktiskās lietošanas atjaunošanu kā vienīgajām torņa kāpnēm. Vītņu kāpņu atjaunošanu veikt pēc iekšējo sastatņu un personāla kāpņu izbūves tornī.
Galvenie darbu veikšanas norādījumi:
- ii. veikt kāpņu attīrīšanu no erozijas būvgružiem, veikt primāro tehnisko konservāciju un apdraudēto fragmentu nostiprināšanu;
- iii. veikt esošo daļu konservāciju un restaurāciju, atjaunojot daļēji zudušo velvju un pakāpienu mūrējumus, darbu veicot ar paņēmieniem, kas lietoti sākotnējās izbūves laikā.
- iv. pirmos eksperimentālos mēģinājumus ieteicams veikt, izmantojot vieglu kaļķu javu vai māla/smilšu javu, lai būtu iespējams bez zaudējumiem veikt „mācību” velves demontāžu.
- v. Velves izliekumus turpināt identiski esošajiem, slīdošo veidņu šablonus izgatavojot pēc esošās velves parametriem. Izmantot rokas formējuma ķieģeļus, kuru izmēri pēc iespējas tuvi oriģinālo ķieģeļu izmēriem;

c. apdare.

- i. „jaunās” velves eksponēto virsmu autentiski apmest un balsināt;
- ii. oriģinālās velves eksponēto virsmu konservēt, saglabāt neapmestu, retušēt;
- iii. pakāpienu virsmas veidot no izturīgas koksnes dēļiem, dēļu ēvelēšana nav nepieciešama – tikai viegla slīpēšana. Izgatavotos dēļus piesūcināt ar antiseptiķi. Staigājamās koka virsmas apstrādāt ar linellu piesūcinot. Koka nesegtās vietas aizpildīt ar javu.

d. torņa iekšsienu sienu konservācija un apdare:

- i. šo darbu daļu veic speciālisti ar apmetuma un mūru polihromijas (krāsojumu) restaurācijas kvalifikāciju vai mācekļi viņu vadībā un atbildībā;
- ii. visu oriģinālā apmetuma daļu (laukumu) saglabāšana, perimetra nostiprināšana;
- iii. atsevišķu, vairāk apdraudētu, tuvu esošu apmetuma fragmentu sapludināšana (konsolidācija), veidojot labākus to saglabāšanas apstākļus;
- iv. vilkto šuvju atjaunošana ķieģeļu mūrējumā nav nepieciešama, tiek atjaunota šuve ar nedaudz iedziļinātu virsmu, ar „uzrautu” faktūru;
- v. vietas, kur ir saglabāties apmetums un jebkāda apjoma vai saglabātības pakāpes balsinājumu laukumi, tos konservē un restaurē. Darba izpilde precizējama autoruzraudzības gaitā;
- vi. vietās kur konstatējami grafiņi uz apmetuma vai ķieģeļiem, veicama to konservācija, veicot struktūras konsolidāciju un nostiprināšanu;
- vii. pēc mūrēšanas darbu (būtisko zudumu atjaunošana, papildinājumi, akmeņstarpu aizpildīšana u.c.) nepieciešams veikt mūra virsmu lazējošu tonēšanu, lai harmonizētu virsmu tonālās atšķirības.

Sastādīja

P. Blūms

atestēts arhitektūras restaurators,

atestāts Nr. 265